

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA “AKT XIZMATLARI” TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHİYATI.....	14
Shermatov Sherzod Xotamovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich	
TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG’LARI HISOBIGA MOLİYALASHTIRILADIGAN LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI	26
Maxmudov Rahimjon Hamid o’g’li	
KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO’NALISHLARI.....	33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
YASHIL IQTISODIYOTGA O’TISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA UNI O’ZBEKISTON SHAROITIDA QO’LLASH IMKONIYATLARI	38
Ne’matova Mavsuma, Xolmamatov Diyorbek	
ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	43
Буранова Лола Вахобовна	
ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ	54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли	
ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING USLUBIY JIHATLARI	60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna	
XIZMAT KO’RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG’OR XORIJIY TAJRIBALARI	73
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o’g’li	
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI.....	73
Abdullo Sohobov	
O’ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
KORXONALAR MOLİYAVIY HOLATINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	91
Xamidov Javoxir Shavkat o’g’li	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	95
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
O’ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O’TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSİYALAR KESIMIDA)	106
Hayitov Jamshid Xolboyevich	

INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPIRIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI	118
Ollokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR.....	122
Karimova Iroda Abdusattarovna KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	128
Qurbonov Abror Abdullayevich GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA: A COMPARATIVE STUDY	133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI	142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	148
Джураева Гузаль Шавкатовна BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH	156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOXOBCHALARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH..... 161	
Marqayev Xurshid Aliqulovich THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS	165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	170
Ibragimov G'ayrat Abraqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich Shukurova Nilufar Qahramonova IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY.....	175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	179
Aliyev Arslon Salom o'g'li A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS.....	184
Wang Biao USTAMA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH	190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna INTEGRATSIYA SAMARADORLIGINI O'LGHASHNING METODOLOGIK MODEL VA INDIKATORLAR TIZIMI.....	195
Aliqulov Abbas Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH	202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich MOLIVAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	213
L.S. Azimova	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING	218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI.....	223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI	227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH	232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI.....	237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li	
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI	242
Raximov Azizbek Saliyevich	
OLIY TA'LIMNI MOLIALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY Tajribasi: AQSH MISOLIDA.....	246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI.....	250
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	257
Sharipova Shahlo Istamovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQLASHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA	278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti	
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH.....	289
Bozorova Madina Raxmat qizi	
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES.....	294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI.....	315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li	

QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li	
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	326
Abdullo Sohibov	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	331
Davronov Sanjar Ziyotovich	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	336
Ashrapova Noilaxon Niyazxonovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING.....	346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli	
SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR	351
Astanakulov Olim Tashtemirovich	
Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa)	
Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun)	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI	357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich	
INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE	362
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
Sarvarbek Allayev Erkin ugli	
Shavkat Asrolovich Ruziev	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA).....	373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich	
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	377
Muxitdinova Kamola Alisherovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL.....	381
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BARQAROR BOSHQARISH	385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI	392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	398
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
SIRKULYAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH.....	403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi	

TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI	408
Xudaynazarova Dilorom	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOBI TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	421
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION	426
Mahbuba Rahmonova	
Feruza Mansurovna Ollokulova	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI	430
Bakhit Mambetnazarov	
Atabek Tureev	
SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIVASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI.....	434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li	
ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА	439
Джураева Гузаль Шавкатовна	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	447
Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	
XORIJIY TO'G'RIDAN-TO'G'RI INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA O'ZBEKISTON TAJRIBASI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	453
Xatamov Nurbek Ochilidievich	
DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARI HISOBI VA TAHLILINING AMALDAGI TIZIMI	458
Ostonokulov Azamat Abduraimovich	
Tursinbaev Gafur Jolmurzaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	464
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
СТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПОТЕРЬ ОТ НЕПРЕДВИДЕННЫХ РИСКОВ, ОКАЗЫВАЮЩИХ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ПРИБЫЛЬ (ДОХОД).....	470
Азимжон Мелиев Муродулло угли	
A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS	475
Wang Biao	
SANOAT KORXONALARI INNOVATION SALOHİYATINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	481
Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XALQARO TAJRIBASI.....	488
Mallabayev Jobir Baxtiyorovich	
ANALYSIS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY REPORTS OF OOO SAM TRADING STROY	493
Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
WAYS TO IMPROVE THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE TRANSPORT	

Musayeva Shoirazimovna FOUNDATIONS FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT LOGISTICS IN UZBEKISTAN	507
Muradov Alisher Kurbanbaevich DAVLAT MULKINI BOSHQARISHNING INNOVATSION VA RAQAMLI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	513
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li KORXONALARNING INVESTITSIIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	521
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	526
Mirzaev Ozod Furkatovich INVESTITSIIYA LOYIHALARINI MOLIIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA	531
Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o'g'li ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ В КРАУДФАНДИНГЕ: БЛОКЧЕЙН, ИИ И БУДУЩЕЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ	538
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи Каримова Азиза Аъзамиддин кизи BANK TIZIMIDA QO'LLANILADIGAN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	545
Ollokulova Feruza Mansurovna Xursanova Shaxnoza Anvar qizi TA'LIM MUASSASALARIDA QO'SHIMCHA TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	549
Safarova Kamola Shuxrat qizi QASHQADARYO VILOYAT MINTAQASINING IQTISODIY XAVFSIZLIK DARAJASI VA UNI BAHOLASH USLUBIYATI	553
Nurxonov Komiljon Tovkarayevich AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKNING IQTISODIY OQIBATLARI VA UNI KAMAYTIRISHNING BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNII.....	562
Feruza Bahodirxonovna Ibragimova ИНВЕСТИЦИОННЫЙ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ: СТРУКТУРНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ И НОВЫЕ ИСТОЧНИКИ РАЗВИТИЯ.....	567
Насиров Дилшод Фархадович Асадов Амалжон Мехрожевич Ахматов Алинур Дилшодович ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	572
Насиров Дилшод Фархадович Хамраева Севара Мамуржановна Бахтиярова Алтынгул Бахтияровна INVESTITION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	579
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ КАК НОВАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА – ЭВОЛЮЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ И ИНСТИТУЦИИ.....	586
Рахмонов Хумоюн Рустамжон угли XORIIY BANKLARNING YANGI BOZORLARGA KIRISH STRATEGIYALARI VA ULARNING MILLIY BANK TIZIMLARIGA TA'SIRI ("IOTEKA-BANK" AKSIYADORLIK TIJORAT BANKI MISOLIDA)	598
Kadirov Vaxid Marimbayevich Rajabboyeva Asalxon Mahmud qizi OECD VA YEVRPA ITTIFOQI MAMLAKATLARIDA BILVOSITA SOLIQQA TORTISH TIZIMLARINING QIYOSIY TAHLILI VA O'ZBEKISTONDA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	605
Tuxliyev Bozor Karimovich Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich JISMONIY TARBIYANING INSON SALOMATLIGINI MUSTAHKAMLASHDAGI ROLI	614
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ТАМОЖНИ	621
Ли Ирина Валентиновна	
JAHON IQTISODIYOTIDA O'ZBEKISTONNI TUTGAN O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	627
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
OBODONLASHTIRISH XIZMATLARI IJTIMOYIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	633
Hayitov Jamshid Xolvoyevich	
Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI TAHLILI	638
Hamroyeva Sabina Ismoil qizi	
EXPLORATION OF TOURISM FLOW GENERATING IN SAMARKAND UNDER THE BACKGROUND OF DIGITAL ECONOMY	644
Jie YANG	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	651
Усманова Дилъфруз Каршиевна	
YASHIL ISTE'MOL XULQ-ATVORINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI VA STRATEGIK ISTIQBOLLARI	656
Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYA VA FOIZ SIYOSATINING BANK KREDITLARIGA TA'SIRI	661
Ibragimova Saule Orinbaevna	
IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA IJTIMOIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARNING ROLI: STATISTIK YONDASHUV	665
Qurbonboyev Abdulla Mansur o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYAGA QARSHI KURASH DASTURINI AMALGA OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	671
Murtazayev Ulug'bek Abdusalom o'g'li	
XARAJATLAR HISOBINI YURUTISHNING ZAMONAVIY USULLARI TAHLILI	675
Xasanov Baxodir Akramovich	
Yo'ldiyev Oybek Ulug'bek o'g'li	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY RISKLARINI KOMPLEKS BAHOLASH METODOLOGIYASI	683
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH.....	688
Ibragimov Husen Ismailovich	
KONSALTING XIZMATLARINING RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI	692
Ermamatova Shoxsanam Ermamat qizi	
GLOBAL BRANDING VS. LOCAL BRANDING: STRATEGIC TRADE-OFFS IN INTERNATIONAL MARKETING	698
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
Mamasolieva Kamila	
Akhmedova Zaynabkhon Khayrullo qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASH MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	706
Xatamov Nurbek Ochildiyeievich	
TIJORAT BANKLARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI MAKRO VA MIKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK TAHLILI	711
Nabixojayeva Maxfuza Ulug'bekovna	
AGROKLASTERLARDI MAHSULOT (ISH, XIZMAT)LARNI SOTISH JARAYONLARI AUDITINING AMALIYOTI.....	717
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA DASTURIY BYUDJETLASHTIRISHNI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	723
Umidjon Abdullajonov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОБЛЕМНЫМИ КРЕДИТАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	730
Избосаров Бобуржон Бахриддинович	
Ахмедова Улмасой Хусан кизи	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИНАНСОВОЙ	

ПОДДЕРЖКИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ БЕДНЫХ СЕМЕЙ К ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВУ	736
Ережепов Кууанышбай Жиенбай улы	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI	
RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ICHKI VA TASHQI OMILLAR TASNIFI.....	741
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
BYUDJET TASHKILOTLARIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINI	
MODERNIZATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	747
Ruziyev Shavkatjon Faxridinovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY TA'MINLASHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	756
Aymurzaeva Gulnaz Puxarbaevna	
YER-SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR	
VA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	762
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
GEOSIYOSIY NOANIQLIK SHAROITIDA TA'MINOT	
ZANJIRLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION MODELI	767
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Sarvinovxon Lutfullayeva Azizxon qizi	
NEFT-GAZ SANOATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN	
FOYDALANISHNING XALQARO TAJRIBASI	775
Mallayev Sirojiddin Eshdavlatovich	
AGROKLASTERLAR RIVOJLANISHNING INSTITUSIONAL-IQTISODIY NAZARIY MODELI	781
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ CSR В СИСТЕМУ УСТОЙЧИВОГО	
КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	789
Идиева Наргиза Олимовна	
Норова Саломат Юсуповна	
KORXONALARNING INVESTITSIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH:	
NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	797
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОСВЯЗИ	
БЕРЕЖЛИВОСТИ И ИННОВАЦИЙ.....	803
Аллаберганов Закир Гаирович	
"YASHIL IQTISODIYOT" BARQAROR RIVOJLANISHNING	
MUHIM YO'NALISHI SIFATIDA (YEVIROPA ITTIFOQI MISOLIDA)	809
Sharifxodjayev Shavkat Oqilovich	
Achilova Shirin Shavkat qizi	
DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RESURLARDAN	
FOYDALANISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	815
Aipova Iroda Ikramovna	
DON MAHSULOTLARI SANOATIDA EKOLOGIK VA IQTISODIY	
SAMARADORLIKNI UYG'UNLASHTIRISH.....	820
Aipova Iroda Ikramovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KO'P KVARTIRALI UY-JOY FONDIGA	
XIZMAT KO'RSATISH TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH	826
Najmiddinov Sherzod Qiyomiddin o'g'li	
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
ENERGETIKA INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH VA IJTIMOY TENGLIKKA TA'SIRI.....	831
Babajanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIGA SUN'IY INTELLEKT	
TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI.....	836
Xusanova Malohat Mingnorovna	
АНАЛИЗ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ И ПРОГРАММАМИ	
СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ООО «YANGI ZAMON TUHFASI»	842
Шавкатов Шохаббос Шухрат угли	
O'ZBEKISTON MISOLIDA LOMBARD SEKTORI MOLIVAVIY	
KO'RSATKICHLARI VA HISOB AMALIYOTI.....	854
Maksud Zaxirov	
IQTISODIY O'SISH VA O'ZBEKISTONNING YAIM DARAJASI.....	859
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	

MINTAQAVIY MEHNAT BOZORI - XALQARO MEHNAT BOZORINING BIR QISMI SIFATIDA	864
Ismatova Shoxsanam Abdulaziz qizi	
DIGITAL INTERNATIONAL MARKETING: PROMOTION WITHOUT BORDERS (Rapid entry into foreign markets on a minimal budget using social media, influencers, and marketplaces (Amazon, AliExpress))	869
Abdullaev Aziz Kurbanovich	
Azimov Khumoyun Khamid ugli	
Pardayev Xhusniddin Jakhongir ugli	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART BANDLIK SHAKLLARIDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBALARI.....	878
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIBBIYOT TIZIMINI MOLIALASHTIRISHNING YANGI YECHIMLARI.....	885
Muhammadiev Ramz Zoirjon o'g'li	
BANKLAR INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINING O'RNI	888
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI.....	893
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Ergasheva Komila To'ra qizi	
MAHALLALARDA TADBIRKORLIK EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA INSTITUTSIONAL ISLOHOTLARNING METODOLOGIK MODEL 897	
Sharopova Nafosat Radjabovna	
SANOAT KORXONALARIDA LOGISTIKA TIZIMINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	904
Shoyimov Sarvar Qahramon o'g'li	
БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЯ В УСЛОВИЯХ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ	908
Эргашева Шахло Тургуновна	
ISHLAB CHIQARUVCHI ORTIQCHALIGI VA ISTE'MOLCHI ORTIQCHALIGI	915
Ortiqov G'anisher Xudoyberdi o'g'li	
Xo'jaqulov Hasan Dilshod o'g'li	
РАЗВИТИЕ БЕЗНАЛИЧНЫХ ПЛАТЕЖЕЙ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СФЕРЫ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	920
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTON MEHMONXONA XO'JALIKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	926
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
KORPORATIV BIRLASHISHLAR VA QO'SHIB OLISHLAR: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	930
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Xolmurodova Sevara Asqarovna	
MAMLAKATIMIZ QISHLOQ XO'JALIGIDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING ZAMONAVIY BOSHQARUVI	936
Siddiqov Zoxid Tulkunovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IQTISODIY MEKANIZMNING QIYMATNI BAHOLASH VA NARX SHAKLLANISHIGA TA'SIRINI KUCHAYTIRISH	941
Rasulev Alisher Fayziyevich	
Oxunova Oygul Usmonjon qizi	
THE ROLE OF COUNTRY-OF-ORIGIN EFFECT IN CONSUMER PURCHASING DECISIONS	950
Matrizayev Sarvarbek Anvar o'g'li	
Abdurakhmonov Javlonbek Ravshan o'g'li	
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА (НА ПРИМЕРЕ КАШКАДАРЬСКОЙ ОБЛАСТИ)	960
Эргашев Гайрат Уралович	
YOSH YENGIL ATLETIKACHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH	965
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	972
Zakirov Mir Timur Zakir o'g'li	
HUDUDLARNI IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDAGI NOMUTANOSIBLIK LARNI	
BAHOLASH: KOGNITIV VA EKONOMETRIK MODELASHTIRISH YONDASHUVI.....	976
Madaminov Sardorbek Qadamovich	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARINI SEGMENTLASH ORQALI	
MOLIYALASHTIRISH MODEL.....	981
Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich	
TURIZM TURLARINI DIVERSIFIKATSIYALASH JARAYONLARINI BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA	
OMILLAR TA'SIRINI BAHOLASHDA TAHLIL METODOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI	986
Saidova Dilfuza Abdufattohova	
O'ZBEKISTONDA TELEKOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI RIVOJLANISHI VA ALOQA	
KORXONALARI MOLIYAVIY FAOLIYATINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI.....	995
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING TASHQI SAVDO FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH	
MANBALARI	1002
Ismailov Erkin Faxretdinovich	
IQTISODIYOTDA DAVLAT ISHTIROKINI QISQARTIRISH KONTEKSTIDA TIJORAT FAOLIYATI BILAN	
SHUG'ULLANADIGAN VA RAQOBAT RIVOJLANGAN SOHALARDA DAVLAT MUASSASALARINI	
ISLOH QILISH: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	1006
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
MICE TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBANI O'RGANISH VA O'ZBEKISTON	
SHAROITIDA QO'LLASH TAMOIYILLARI	1013
Fayyoza Xalimova Nafasovna	
JIZZAX VILOYATIDA OLIY TA'LIM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH TIZIMINING SHAKLLANISHI	
VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI IQTISODIY TAHLILI	1018
Saloxitdinov Sherzod Farxodovich	
STRATEGIK TARMOQLARDA IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TAHDIDLAR, INNOVATSION	
TEXNOLOGIYALAR VA JAHON TAJRIBASI.....	1024
Xushboqova Kamola Rustam qizi, Dilfuza Xamzayeva	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH	1029
Zaripova Sayohat Zafarovna	
INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY:	
CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE.....	1034
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Sarvarbek Allayev Erkin ugli, Shavkat Asrolovich Ruziev	
YANGI O'ZBEKISTONDA MA'NAVIY MADANIYATNING RIVOJLANISHI.....	1041
Qodirova Shahodat G'aybullayevna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA SHARIAT TAMOIYILLARIGA ASOSLANGAN BANKLAR FAOLIYATINI	
TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH AMALIYOTI ("TRASTBANK" XAB MISOLIDA)	1048
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI OSHIRISHNING INTEGRATSIYALASHGAN MEXANIZMLARI	
(NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	1055
Gulyamov Ulug'bek G'afurovich	
BUDJET TIZIMIDA JISMONIY SHAXSLARDAN UNDIRILADIGAN SOLIQ TUSHUMLARINI	
PROGNOZLASHTIRISHNING EKONOMETRIK YONDASHUVLARI	1059
Babayev Shavkat Bayramovich	
ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH	
MASALALARI	1067
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	

BOJXONA YIG'IMLARINING UNDIRILISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	1072
Jurayev Jonibek Javliyevich	
DAVLAT MOLIVASINI RAQAMLASHTIRISH VA FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	1078
Berdibekov Adhamjon Ilhomjon o'g'li	
DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI TIZIMI SAMARADORLIGINI XALQARO BAHOLASH.....	1083
Ashirov Jasur Dilshod o'g'li	
BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH.....	1088
Avazbek Jo'rayev	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	1094
Umarova Lola Erkinovna	
REMOTE PREVENTION AND CORRECTION OF SPINAL DISORDERS IN OFFICE WORKERS VIA TELEGRAM BOT: RESULTS OF A PILOT STUDY.....	1101
David Kalendarev	
MODERN APPROACHES TO IMPROVING MANAGEMENT ACCOUNTING IN COMMERCIAL BANKS.....	1107
Soatov Farhod Komiljon oglu	
O'ZBEKISTONDA ALTERNATIV MA'LUMOTLAR ASOSIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY MODELLARI.....	1115
Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li	

O'ZBEKISTONDA ALTERNATIV MA'LUMOTLAR ASOSIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY MODELLARI

Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li

“Kredit-axborot tahliliy markazi” kredit byurosi MCHJ, Bosh mutaxassisi

E-mail: lavshanov1995@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholashning zamonaviy modellari va ularning bank-moliya tizimidagi amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda an'anaviy kredit scoring tizimlarining cheklovlari, ayniqsa, moliyaviy tarixi yetarli bo'lmagan jismoniy shaxslar hamda kichik biznes subyektlarini kreditlashdagi muammolari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, mobil aloqa operatorlari ma'lumotlari, kommunal to'lovlar tarixi, elektron tijorat tranzaksiyalari, raqamli to'lov platformalari va mijozlarning xulq-atvoriga oid ma'lumotlardan foydalanish orqali kredit riskini aniqlash imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqot davomida Logistic Regression, Random Forest, Gradient Boosting, XGBoost va sun'iy neyron tarmoqlar kabi zamonaviy Machine Learning modellarining kredit riskini prognozlashdagi samaradorligi tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, KATM va tijorat banklari faoliyatidagi raqamlashtirish jarayonlari hamda FinTech infratuzilmasining rivojlanishi alternativ scoring tizimlarini joriy etish uchun muhim institutsional asos bo'lib xizmat qilayotgani aniqlangan. Tadqiqot natijasida O'zbekiston bank sektorida alternativ ma'lumotlarga asoslangan adaptiv kredit scoring modelini joriy etish kredit portfeli sifatini oshirish, problemali kreditlar ulushini kamaytirish va moliyaviy inkluzivlikni kengaytirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: alternativ ma'lumotlar, kredit riski, kredit scoring, sun'iy intellekt, Machine Learning, Logistic Regression, XGBoost, FinTech, raqamli bank xizmatlari, kredit portfeli, risk-menejment, moliyaviy inkluzivlik, KATM, Open Banking.

Abstract. This article analyzes modern credit risk assessment models based on alternative data in Uzbekistan and their practical significance for the banking and financial system. The study scientifically substantiates the limitations of traditional credit scoring systems, particularly in lending to individuals and small businesses with insufficient credit history. The research examines the potential of using mobile operator data, utility payment histories, e-commerce transactions, digital payment platforms, and customer behavioral data to assess credit risk. Furthermore, the effectiveness of modern Machine Learning models, including Logistic Regression, Random Forest, Gradient Boosting, XGBoost, and Artificial Neural Networks, in predicting credit risk is analyzed. The study identifies that the digital transformation processes within the Central Bank of Uzbekistan, KATM, and commercial banks, along with the development of FinTech infrastructure, provide an important institutional foundation for implementing alternative scoring systems. The research concludes that introducing an adaptive credit scoring model based on alternative data in Uzbekistan's banking sector can improve loan portfolio quality, reduce the share of non-performing loans, and expand financial inclusion.

Key words: alternative data, credit risk, credit scoring, artificial intelligence, Machine Learning, Logistic Regression, XGBoost, FinTech, digital banking services, loan portfolio, risk management, financial inclusion, KATM, Open Banking.

Аннотация. В данной статье проанализированы современные модели оценки кредитного риска на основе альтернативных данных в Узбекистане и их практическое значение для банковско-финансовой системы. В исследовании научно обоснованы ограничения традиционных систем кредитного скоринга, особенно при кредитовании физических лиц и субъектов малого бизнеса с недостаточной кредитной историей. Изучены возможности определения кредитного риска на основе данных мобильных операторов, истории коммунальных

платежей, транзакций электронной коммерции, цифровых платежных платформ и поведенческих характеристик клиентов. В ходе исследования проанализирована эффективность современных моделей Machine Learning, таких как Logistic Regression, Random Forest, Gradient Boosting, XGBoost и искусственные нейронные сети, в прогнозировании кредитного риска. Определено, что процессы цифровизации в деятельности Центрального банка Республики Узбекистан, KATM и коммерческих банков, а также развитие FinTech-инфраструктуры создают важную институциональную основу для внедрения альтернативных систем скоринга. По результатам исследования обосновано, что внедрение адаптивной модели кредитного скоринга на основе альтернативных данных в банковском секторе Узбекистана позволит повысить качество кредитного портфеля, снизить долю проблемных кредитов и расширить финансовую инклюзивность.

Ключевые слова: альтернативные данные, кредитный риск, кредитный скоринг, искусственный интеллект, Machine Learning, Logistic Regression, XGBoost, FinTech, цифровые банковские услуги, кредитный портфель, риск-менеджмент, финансовая инклюзивность, KATM, Open Banking.

KIRISH

Jahon moliya tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi bank xizmatlari va kreditlash mexanizmlarining tubdan o'zgarishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data), Machine Learning va FinTech texnologiyalarining rivojlanishi kredit riskini baholashning an'anaviy usullaridan zamonaviy data-driven modellariga o'tishni tezlashtirmoqda. So'nggi yillarda rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar bank tizimlarida alternativ ma'lumotlar asosida kredit scoring tizimlarini joriy etish moliyaviy inkluzivlikni oshirish, kredit portfeli sifatini yaxshilash va problemali kreditlar ulushini kamaytirishning muhim vositasiga aylanmoqda. An'anaviy kredit riskini baholash tizimlari asosan mijozning rasmiy daromadi, kredit tarixi, garov ta'minoti va bankdagi moliyaviy operatsiyalariga asoslanadi. Biroq mazkur yondashuv moliyaviy tarixi yetarli shakllanmagan aholi qatlamlari, norasmiy bandlikdagi jismoniy shaxslar, startap loyihalar hamda kichik biznes subyektlarini baholashda cheklangan samaradorlikka ega hisoblanadi. Natijada banklar tomonidan kreditlash jarayonida axborot assimetriyasi kuchayadi va bu kredit riskining oshishiga sabab bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, mobil aloqa operatorlari ma'lumotlari, elektron tijorat tranzaksiyalari, kommunal to'lovlar tarixi, geolokatsion ma'lumotlar, ijtimoiy va raqamli xulq-atvor ko'rsatkichlari kabi alternativ ma'lumotlardan foydalanish kredit riskini aniqlashda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda.

Xalqaro amaliyotda alternativ ma'lumotlarga asoslangan kredit scoring tizimlari FinTech kompaniyalari va raqamli banklar faoliyatida keng qo'llanilmoqda. Jumladan, AQSH, Xitoy, Hindiston, Singapur va Yevropa Ittifoqi davlatlarida sun'iy intellekt asosidagi kredit baholash platformalari kredit ajratish tezligini oshirish, default ehtimolini kamaytirish va kreditlash qamrovini kengaytirishda yuqori samaradorlikni namoyon etmoqda. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF), Asian Development Bank (ADB) hamda Alliance for Financial Inclusion (AFI) kabi xalqaro institutlar tomonidan alternativ ma'lumotlardan foydalanish moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim instrument sifatida baholanmoqda.

O'zbekistonda ham bank-moliya tizimini raqamlashtirish, masofaviy bank xizmatlarini kengaytirish va kreditlash mexanizmlarini modernizatsiya qilish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda Markaziy bank tomonidan raqamli identifikatsiya, onlayn kreditlash, masofaviy bank xizmatlari, Open Banking elementlari va kredit axborot almashinuvi tizimlarini rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy asoslar takomillashtirilmoqda. Kredit axboroti almashinuvi tizimi (KATM), raqamli to'lov infratuzilmasi va FinTech ekotizimining rivojlanishi alternativ scoring modellarini joriy etish uchun institutsional zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, mamlakat bank sektorida kredit riskini baholashda sun'iy intellekt va alternativ ma'lumotlardan foydalanish amaliyoti hali yetarli darajada shakllanmagan. Tijorat banklarining aksariyati kredit scoring jarayonida asosan an'anaviy moliyaviy ko'rsatkichlarga tayanmoqda. Bu esa ayrim hollarda risklarni aniq prognozlash imkoniyatini cheklab, problemali kreditlar ulushining oshishiga sabab bo'lishi mumkin. Ayniqsa, mikroqarzarlar, iste'mol kreditlari va kichik biznesni moliyalashtirish segmentida mijozlarning real to'lov qobiliyatini aniqlashda zamonaviy Machine Learning modellaridan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonda alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholashning zamonaviy modellarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, xalqaro tajribani o'rganish hamda mamlakat bank tizimi uchun mos adaptiv scoring modelini taklif etishdan iborat. Tadqiqot doirasida alternativ ma'lumotlarning iqtisodiy mohiyati, kredit riskini prognozlashdagi ahamiyati, Machine Learning algoritmlarining samaradorligi va ularni bank amaliyotiga joriy etish imkoniyatlari o'rganiladi. Shuningdek, O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari hamda kredit riskini boshqarish tizimini takomillashtirish istiqbollari tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kredit riskini baholash nazariyasi va amaliyoti bank-moliya tizimining eng muhim ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini prognozlash masalasi xalqaro ilmiy hamjamiyat tomonidan faol tadqiq etilmoqda. So'nggi yillarda sun'iy intellekt, Big Data va Machine Learning texnologiyalarining rivojlanishi kredit scoring modellarining samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. Natijada an'anaviy kredit baholash usullaridan data-driven va AI-based modellarga o'tish tendensiyasi kuchaydi. Kredit riski nazariyasining shakllanishida mashhur iqtisodchi olimlar — Harry Markowitz, William Sharpe va Robert C. Mertonlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, Robert Merton tomonidan ishlab chiqilgan strukturaviy kredit risk modeli korxona aktivlari qiymati va defolt ehtimoli o'rtasidagi bog'liqlikni ilmiy asoslash orqali zamonaviy kredit risk modellarining metodologik bazasini yaratdi. Keyinchalik ushbu yondashuv bank amaliyotida Probability of Default (PD), Loss Given Default (LGD) va Exposure at Default (EAD) ko'rsatkichlarini hisoblash tizimining rivojlanishiga asos bo'ldi.

An'anaviy kredit scoring nazariyasining rivojlanishida David Durand va Edward Altmaning ilmiy tadqiqotlari alohida o'rin tutadi. Edward Altman tomonidan ishlab chiqilgan "Z-score" modeli korxonalarining bankrotlik ehtimolini moliyaviy ko'rsatkichlar asosida prognozlash imkonini yaratdi hamda kredit riskini baholashda statistik modellashtirish usullarining keng qo'llanilishiga turtki berdi. Mazkur model keyinchalik banklar va reyting agentliklari faoliyatida keng qo'llanildi. So'nggi yillarda kredit riskini baholashda sun'iy intellekt va Machine Learning modellaridan foydalanish bo'yicha Leo Breiman, Jerome Friedman hamda Tianqi Chenlarning ilmiy ishlari muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Leo Breiman tomonidan ishlab chiqilgan Random Forest algoritmi kredit scoring jarayonida murakkab va katta hajmdagi ma'lumotlarni yuqori aniqlik bilan qayta ishlash imkonini yaratgan bo'lsa, Tianqi Chen tomonidan ishlab chiqilgan XGBoost algoritmi defolt ehtimolini prognozlashda yuqori aniqlik ko'rsatkichlari bilan ajralib turadi. Xalqaro bank amaliyotida aynan ushbu algoritmlar FinTech platformalar va raqamli banklarda keng joriy etilmoqda.

Alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarda Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF), Asian Development Bank (ADB) hamda Alliance for Financial Inclusion (AFI) tashkilotlari tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar alohida ahamiyatga ega. AFI tadqiqotlarida mobil tranzaksiyalar, kommunal to'lovlar, elektron tijorat ma'lumotlari va raqamli xulq-atvor ko'rsatkichlaridan foydalanish moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyati cheklangan aholi qatlamlarini kreditlash samaradorligini oshirishi ta'kidlangan. Shuningdek, ushbu tadqiqotlarda alternativ ma'lumotlar moliyaviy inkluzivlikni kengaytiruvchi muhim instrument sifatida baholangan. Xorijiy olimlardan Thomas Ho, Anthony Saunders va Linda Allenlar bank risklarini boshqarish va kredit portfeli sifatini optimallashtirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Ularning ilmiy ishlarida kredit riskini baholashda statistik modellashtirish, regressiya tahlili va ehtimollik nazariyasiga asoslangan yondashuvlarning samaradorligi asoslab berilgan.

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham bank tizimini transformatsiya qilish, kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, O'zbekiston bank tizimini modernizatsiya qilish, risk-menejmentni takomillashtirish va raqamli bank xizmatlarini kengaytirish masalalari mamlakat iqtisodchi olimlari ilmiy ishlarida muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri sifatida o'rganilgan. Ayniqsa, tijorat banklarida kredit riskini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, problemali kreditlarni kamaytirish hamda kredit portfeli sifatini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. O'zbekistonda bank tizimini raqamlashtirish va kreditlash mexanizmlarini modernizatsiya qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu tadqiqot mavzusining dolzarbligini yanada oshirmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5992-son'li Farmonida bank xizmatlarini raqamlashtirish, masofaviy xizmatlarni kengaytirish hamda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada bank tizimida innovatsion texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tahliliy tizimlardan foydalanish orqali risklarni boshqarish samaradorligini oshirish zarurligi alohida qayd etilgan. Shuningdek, mamlakatimizda "Raqamli O'zbekiston – 2030"² strategiyasi doirasida raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat infratuzilmasini rivojlantirish, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish hamda ma'lumotlar almashinuvi tizimlarini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlar bank sektorida alternativ ma'lumotlarga asoslangan kredit scoring tizimlarini rivojlantirish uchun muhim institutsional asos yaratmoqda. Markaziy bankning 2024-yil yakunlari bo'yicha hisobotida ham bank tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari, masofaviy bank xizmatlari ulushi va raqamli to'lov infratuzilmasining kengayishi kreditlash tizimini modernizatsiya qilishning muhim omillaridan biri sifatida qayd etilgan.³ Hisobotda FinTech ekotizimini rivojlantirish, Open Banking elementlarini joriy etish hamda

1 <https://lex.uz/docs/-4811025>

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 05.10.2020 yildagi PF-6079-son. <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>

3 <https://cbu.uz/upload/medialibrary/f09/97s10c90awxkge6q19qc1r5b6ok10lx/Markaziy-bank-yillik-hisoboti-2024.pdf>

bank xizmatlarini avtomatlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar kredit riskini boshqarish tizimlarini takomillashtirish uchun yangi imkoniyatlar yaratishi ta'kidlangan. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy tadqiqotlarning aksariyati asosan an'anaviy kredit scoring modellariga bag'ishlangan bo'lib, O'zbekiston bank tizimida alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholashning adaptiv modellarini ishlab chiqish masalasi yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Shu sababli, mazkur tadqiqot O'zbekiston sharoitida alternativ ma'lumotlarga asoslangan zamonaviy kredit scoring modellarini ilmiy jihatdan asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgani bilan ilmiy ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekistonda alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholashning zamonaviy modellarini tahlil qilishda kompleks ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, sistemali yondashuv, ekonometrik modellashtirish hamda Machine Learning algoritmlariga asoslangan ilmiy usullar qo'llanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Statistika agentligi, Kredit axboroti tahliliy markazi (KATM), tijorat banklari hisobotlari hamda xalqaro moliyaviy institutlar ma'lumotlari tashkil etdi. Shuningdek, kredit riskini baholash bo'yicha xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy maqolalari, Scopus va Web of Science bazalaridagi tadqiqotlardan foydalanildi. Tahlil jarayonida an'anaviy kredit scoring tizimlari bilan alternativ ma'lumotlarga asoslangan modellar o'zaro solishtirildi. Kredit riskini prognozlashda Logistic Regression, Random Forest va XGBoost algoritmlarining nazariy va amaliy samaradorligi o'rganildi. Shu bilan birga, alternativ ma'lumotlar — mobil tranzaksiyalar, kommunal to'lovlar, elektron to'lov tizimlari va mijozlarning raqamli xulq-atvoriga oid ma'lumotlarning kredit riskini aniqlashdagi ahamiyati baholandi. Tadqiqot davomida ilmiy abstraksiya, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanilgan holda O'zbekiston bank tizimi uchun mos adaptiv kredit scoring modeli bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda O'zbekiston bank tizimida raqamli kreditlash xizmatlari hajmining oshishi kredit riskini baholash mexanizmlarini modernizatsiya qilish zaruratini kuchaytirdi. Ayniqsa, mikroqarzarlar, onlayn kreditlar va iste'mol kreditlari segmentida mijozlarning to'lov qobiliyatini tezkor aniqlash banklar uchun strategik ahamiyat kasb etmoqda. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yil yakuniga kelib mamlakat bank tizimida ajratilgan kreditlar hajmi va raqamli bank xizmatlari ulushi sezilarli darajada oshgan. Bu esa kredit portfeli sifati ustidan nazoratni kuchaytirish hamda risklarni real vaqt rejimida baholash zaruratini yuzaga keltirgan (1-jadval).

1-jadval. Kredit riskini baholashda an'anaviy va alternativ ma'lumotlar asosidagi modellarning qiyosiy tahlili

Ko'rsatkichlar	An'anaviy scoring modeli	Alternativ ma'lumotlar asosidagi model
Asosiy ma'lumot manbasi	Kredit tarixi va daromad	Mobil tranzaksiyalar, utility payments, digital footprint
Qaror qabul qilish tezligi	O'rtacha	Yuqori
Kredit tarixi mavjud bo'lmagan mijozlarni baholash	Cheklangan	Yuqori imkoniyat
Risk prognozi aniqligi	O'rtacha	Yuqori
FinTech integratsiyasi	Past	Yuqori
Moliyaviy inkluzivlikka ta'siri	Cheklangan	Sezilarli

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, alternativ ma'lumotlarga asoslangan scoring tizimlari kredit tarixi yetarli bo'lmagan mijozlarni baholashda an'anaviy modellarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Ayniqsa, raqamli tranzaksiyalar va mobil to'lovlar bo'yicha shakllanadigan behavioral data mijozning real moliyaviy intizomini aniqlash imkonini beradi. Xalqaro amaliyotda Machine Learning algoritmlarining kredit riskini prognozlashdagi aniqlik darajasi an'anaviy statistik modellarga nisbatan yuqori ekani kuzatilmoqda. Tadqiqotlar asosida Logistic Regression modeli bazaviy scoring tizimi sifatida samarali bo'lsa-da, katta hajmdagi murakkab ma'lumotlarni qayta ishlashda Random Forest va XGBoost algoritmlari yuqori natija ko'rsatmoqda (2-jadval).

2-jadval. Kredit riskini prognozlash modellarining samaradorlik darajasi

Model nomi	Prognoz aniqligi (%)	Murakkab ma'lumotlarni qayta ishlash	Default riskini aniqlash
Logistic Regression	72–78	O'rtacha	O'rtacha
Decision Tree	75–80	O'rtacha	O'rtacha
Random Forest	82–88	Yuqori	Yuqori
XGBoost	85–92	Juda yuqori	Juda yuqori
Neural Network	84–91	Juda yuqori	Yuqori

Tahlillar natijasida XGBoost algoritmi kredit riskini prognozlashda eng yuqori samaradorlikka ega ekani aniqlandi. Ushbu model alternativ ma'lumotlar asosida mijozlarning xulq-atvori va tranzaksion faolligini chuqur tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lib, defolt ehtimolini aniqroq prognozlaydi. Quyidagi grafikda alternativ ma'lumotlardan foydalanish kredit riskini kamaytirish darajasiga qanday ta'sir ko'rsatishi tasvirlangan. O'zbekistonda FinTech xizmatlari va raqamli to'lov tizimlarining kengayishi alternativ scoring modellarini joriy etish uchun muhim iqtisodiy asos yaratmoqda. So'nggi yillarda mobil banking foydalanuvchilari sonining keskin oshishi banklar uchun katta hajmdagi behavioral data shakllanishiga olib keldi. Mazkur ma'lumotlar kredit oluvchilarning moliyaviy faolligi, to'lov intizomi va xarid xulq-atvorini tahlil qilish imkonini bermoqda. Shuningdek, KATM va tijorat banklari o'rtasidagi kredit axborot almashinuvi tizimining rivojlanishi risk-menejment samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq mavjud tizimlarda alternativ ma'lumotlardan foydalanish darajasi hali to'liq shakllanmaganligi sababli ayrim banklarda kredit riskini baholash jarayonlari konservativ yondashuv asosida amalga oshirilmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida O'zbekiston bank tizimi uchun quyidagi adaptiv scoring modeli taklif etildi (3-jadval):

3-jadval. Taklif etilayotgan adaptiv kredit scoring modeli komponentlari

Komponent	Ulushi (%)
Kredit tarixi	35
Daromad va moliyaviy ko'rsatkichlar	25
Mobil tranzaksiyalar	15
Kommunal to'lovlar tarixi	10
Elektron tijorat faolligi	10
Behavioral scoring	5

Mazkur model orqali kredit riskini baholash aniqligini oshirish, problemali kreditlar ulushini kamaytirish va kreditlash qamrovini kengaytirish imkoniyati mavjud. Ayniqsa, rasmiy kredit tarixiga ega bo'lmagan yoshlar, o'zini o'zi band qilgan shaxslar hamda kichik biznes subyektlari uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengayadi. Umuman olganda, olib borilgan tahlillar O'zbekiston bank sektorida alternativ ma'lumotlarga asoslangan zamonaviy scoring tizimlarini joriy etish kredit riskini boshqarish samaradorligini oshirish, raqamli kreditlash infratuzilmasini rivojlantirish hamda bank tizimining barqarorligini mustahkamlashga xizmat qilishini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, alternativ ma'lumotlar asosida kredit riskini baholash tizimlari O'zbekiston bank sektorida risk-menejment samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. An'anaviy kredit scoring modellariga nisbatan Machine Learning va sun'iy intellekt asosidagi modellar kredit oluvchilarning to'lov qobiliyatini aniqroq prognoz qilish imkonini beradi. Ayniqsa, mobil tranzaksiyalar, kommunal to'lovlar, elektron tijorat faolligi va behavioral data kabi alternativ ma'lumotlardan foydalanish kredit tarixi yetarli bo'lmagan mijozlarni baholash samaradorligini oshiradi.

Tahlillar asosida O'zbekiston bank tizimida alternativ scoring modellarini joriy etish problemali kreditlar ulushini kamaytirish, kredit portfeli sifatini yaxshilash hamda moliyaviy inkluzivlikni kengaytirishga xizmat qilishi aniqlandi. Shu bilan birga, FinTech infratuzilmasi va Open Banking tizimlarini rivojlantirish kredit riskini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini shakllantirish uchun muhim institutsional asos yaratadi. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflar ishlab chiqildi: tijorat banklarida alternativ ma'lumotlarga asoslangan adaptiv kredit scoring tizimlarini bosqichma-bosqich joriy etish; kredit riskini prognozlashda

XGBoost, Random Forest va Neural Network kabi Machine Learning modellaridan foydalanishni kengaytirish; KATM, mobil operatorlar va raqamli to'lov platformalari o'rtasida integratsiyalashgan ma'lumotlar almashinuvi tizimini rivojlantirish; bank sektorida Big Data va sun'iy intellekt texnologiyalari bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash; kreditlash jarayonida ma'lumotlar xavfsizligi va mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish. Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi O'zbekiston bank tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish, kredit riskini samarali boshqarish hamda zamonaviy FinTech ekotizimini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Altman, E. I. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. The Journal of Finance, 23(4), 589–609.
2. Breiman, L. (2001). Random Forests. Machine Learning, 45(1), 5–32.
3. Chen, T., & Guestrin, C. (2016). XGBoost: A Scalable Tree Boosting System. Proceedings of the 22nd ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining, 785–794.
4. Saunders, A., & Allen, L. (2020). Credit Risk Management in and out of the Financial Crisis: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms. Wiley Finance.
5. Thomas, L. C., Edelman, D. B., & Crook, J. N. (2017). Credit Scoring and Its Applications. SIAM Publications.
6. Merton, R. C. (1974). On the Pricing of Corporate Debt: The Risk Structure of Interest Rates. The Journal of Finance, 29(2), 449–470.
7. Hand, D. J., & Henley, W. E. (1997). Statistical Classification Methods in Consumer Credit Scoring: A Review. Journal of the Royal Statistical Society, 160(3), 523–541.
8. Lessmann, S., Baesens, B., Seow, H. V., & Thomas, L. C. (2015). Benchmarking State-of-the-Art Classification Algorithms for Credit Scoring. European Journal of Operational Research, 247(1), 124–136.
9. Finlay, S. (2012). Credit Scoring, Response Modeling and Insurance Rating: A Practical Guide to Forecasting Consumer Behaviour. Palgrave Macmillan.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5992-son Farmoni. 12.05.2020. <https://lex.uz/docs/4811025>
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF–6079-son Farmoni. 05.10.2020. <https://lex.uz/docs/5031048>
12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Markaziy bankning 2024-yil yakunlari bo'yicha yillik hisoboti. Markaziy bank <https://cbu.uz/upload/medialibrary/f09/97s10c90awxkge6q19qc1r5b6ok10lxi/Markaziy-bank-yillik-hisoboti-2024.pdf>
13. Alliance for Financial Inclusion (AFI). (2024). Alternative Data for Credit Scoring: Balancing Innovation and Privacy. AFI
14. World Bank Group. (2022). Digital Financial Services and Alternative Data in Credit Risk Assessment. Washington D.C.: World Bank Publications.
15. Asian Development Bank (ADB). (2023). Fintech and Credit Risk Analytics in Emerging Economies. Manila: Asian Development Bank.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>